

عملکرد ایران در استفاده از ظرفیت تجاری کشورهای همسایه

مقدمه

موقعیت اقتصادی، سیاسی و جغرافیایی برخی کشورهای همسایه ایران، فرصت ها و ظرفیت های بالقوه ای را برای کشور فراهم نموده است که با بهره گیری مناسب از آنها می توان بر سرعت رشد و توسعه اقتصادی ایران افزود. بهره برداری از چنین ظرفیت هایی می تواند از طریق گسترش مناسبات تجاری با کشورهای همسایه، احداث شعبی از کارخانجات در آن کشورها، ساختمان سازی، تامین بخش عمده ای از نیازهای وارداتی آنها و سایر موارد صورت گیرد. کشورهای افغانستان و عراق به سبب وضعیت اقتصادی رو به رشد خود می توانند فرصت های مناسبی جهت سرمایه گذاری مستقیم خارجی و مقصد صادراتی ایران باشند. ارزیابی عملکرد فعلی ایران در خصوص استفاده از چنین ظرفیت هایی می تواند در راستای تدوین سیاست های تجارت خارجی و برنامه های آتی سرمایه گذاری کشور موثر واقع شود.

نگاهی به تجارت خارجی افغانستان

آمارهای مربوط به صادرات و واردات افغانستان و رشد ارقام این کشور پس از جنگ افغانستان، نشان از بهبود فعالیت های اقتصادی آن دارد. بر اساس آمارهای جهانی، رشد ۱۰ درصدی تولید ناخالص داخلی واقعی به همراه رشد ۱۴ درصدی واردات کالا در این کشور طی سال های ۲۰۱۲-۲۰۰۵^۱، این امکان را برای ایران فراهم می آورد تا در بازار در حال رشد افغانستان به عنوان یکی از صادرکنندگان اصلی وارد شود و به سبب همسایگی این کشور با ایران، از ظرفیت های بالقوه موجود برای سرمایه گذاری خارجی بهره گیرد. در جدول ۱، آخرین آمار منتشر شده در خصوص وضعیت تجارت خارجی این کشور ارائه شده است.

جدول ۱- تجارت خارجی (کالا) افغانستان

صادرات کالا (۲۰۱۲)		واردات کالا (۲۰۱۲)	
ارزش به میلیون دلار F.O.B	۴۲۹	ارزش به میلیون دلار C.I.F	۶۲۰.۵
سهم از کل صادرات جهان (درصد)	۰.۰۰	سهم از کل واردات جهان (درصد)	۰.۰۳
تغییرات سالانه صادرات (درصد)		تغییرات سالانه واردات (درصد)	
۲۰۱۲-۲۰۰۵	۲	۲۰۱۲-۲۰۰۵	۱۴
۲۰۱۱	-۳	۲۰۱۱	۲۴
۲۰۱۲	۱۴	۲۰۱۲	-۳
به تفکیک مهم ترین مقصد		به تفکیک مهم ترین مبدا	
پاکستان	۴۷.۰	پاکستان	۱۴.۲
هند	۱۶.۳	چین	۱۱.۵
ایران	۶.۲	ژاپن	۹.۷
چین	۱.۱	ایران	۸.۰
عربستان سعودی	۰.۴	اتحادیه اروپا	۴.۷

منبع: سازمان تجارت جهانی

^۱ <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=AF> (۲۴ may, ۲۰۱۴)

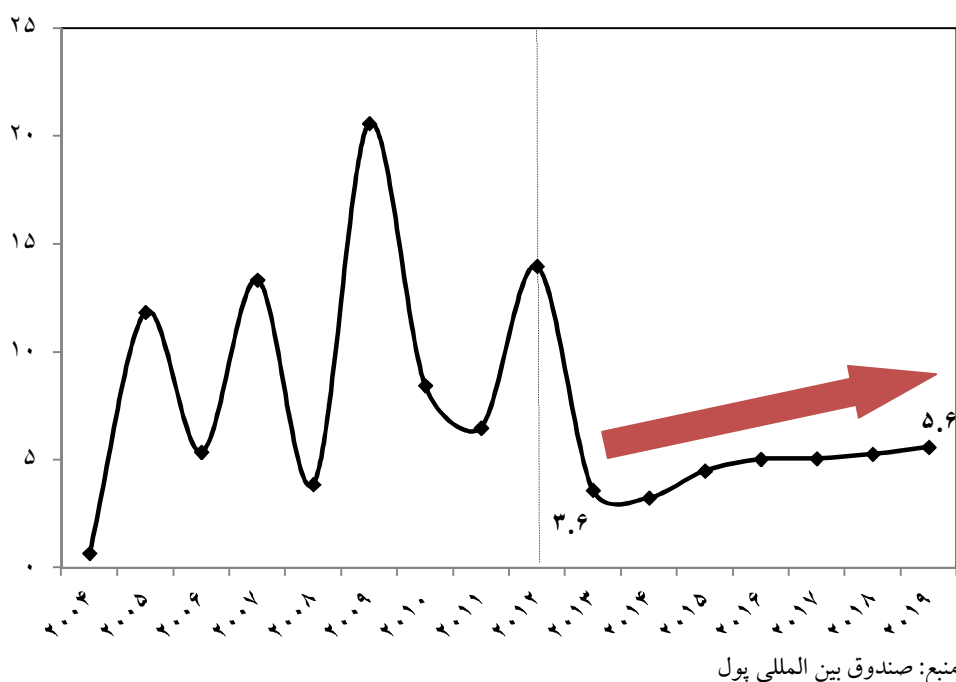
معاونت بررسی های اقتصادی

همانطور که در جدول ۱، مشاهده می شود میزان واردات افغانستان در سال ۲۰۱۲، حدود ۶ میلیارد دلار بوده و بر اساس آمارهای سازمان تجارت جهانی، حدود ۴۹۶ میلیون دلار از این مقدار به ایران تعلق داشته است. سهم ۸ درصدی ایران در واردات این کشور طی سال ۲۰۱۲، موجب شده که ایران رتبه چهارم را در تامین نیازهای وارداتی افغانستان به خود اختصاص دهد.

پیش بینی تولید ناخالص داخلی افغانستان از نگاه صندوق بین المللی پول

صندوق بین المللی پول در گزارش اخیر خود، روندی صعودی با شیب ملایم را برای رشد اقتصادی افغانستان تا سال ۲۰۱۹ پیش بینی کرده است. اگرچه بر اساس برآوردهای این سازمان نرخ رشد اقتصادی افغانستان در سال ۲۰۱۳ کاهش می یابد، اما پس از آن با روند افزایشی روبه رو خواهد بود. نمودار ۱، روند رشد اقتصادی افغانستان را طی بازه زمانی ۲۰۱۹-۲۰۰۴ نشان می دهد.

نمودار ۱- رشد تولید ناخالص داخلی واقعی افغانستان طی بازه زمانی ۲۰۱۹-۲۰۰۴ (درصد)

بر اساس نمودار فوق، صندوق بین المللی پول چشم انداز نسبتاً مثبتی را برای رشد اقتصادی افغانستان پیش بینی می کند، لذا می توان گفت با توجه به رشد تولید ناخالص داخلی افغانستان طی سال های آتی، این کشور می تواند فرصت مناسبی را برای سرمایه گذاری در برخی زمینه ایجاد نماید و به لحاظ همسایگی با ایران، مزیت رقابتی برای کشور محسوب می شود.

علاوه بر موارد فوق، آمارهای صندوق بین المللی پول، بیانگر نرخ تورم ۷،۳۸ درصدی افغانستان کشور در سال ۲۰۱۳ است. بنابر پیش بینی های انجام شده، این نرخ در سال ۲۰۱۵ به ۵،۴ درصد خواهد رسید و تا پایان

معاونت بررسی های اقتصادی

سال ۲۰۱۹ روند نسبتاً ثابتی را تجربه خواهد کرد. بر این اساس، نرخ تورم افغانستان از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ معادل ۵ درصد خواهد بود.

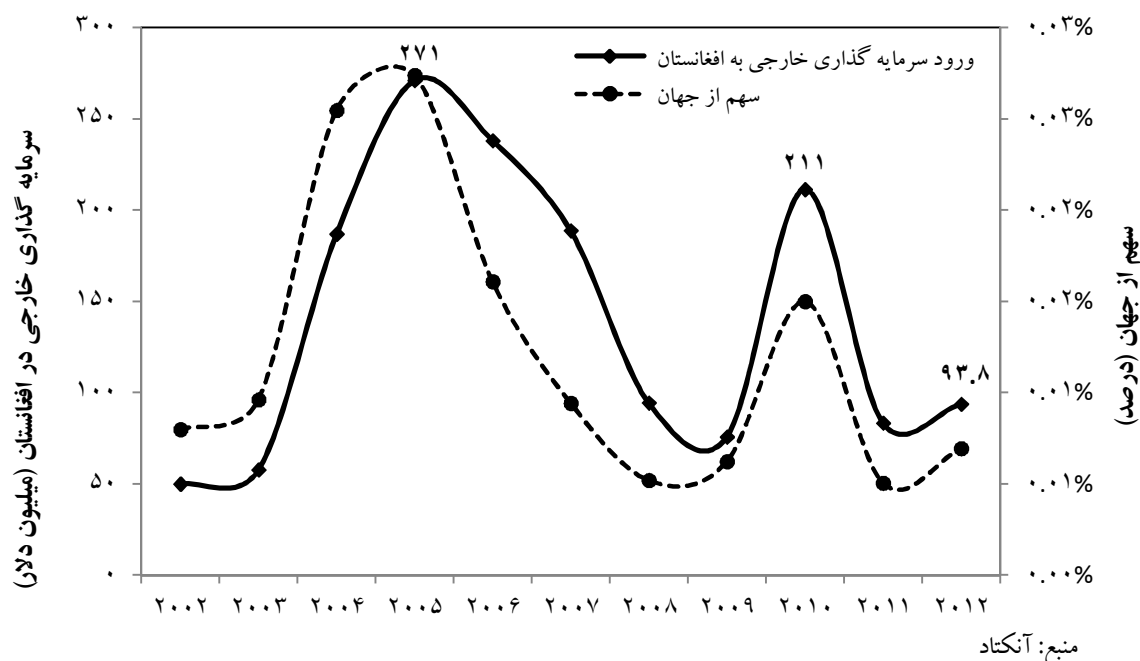
محیط تجاری افغانستان از نگاه بانک جهانی

کشور افغانستان توانسته رتبه شاخص سهولت کسب و کار خود را طی سال های اخیر از ۱۷۰ به ۱۶۴ (در میان ۱۸۹ کشور جهان) ارتقا دهد و فاصله اش تا اقتصادهای پیشرو ۰٫۸۳ درصد بهبود یابد. بر اساس گزارش سهولت کسب و کار بانک جهانی سال ۲۰۱۴^۲، افغانستان از نظر معیار شروع کسب و کار در میان ۱۸۹ کشور جهان رتبه ۲۴ را به خود اختصاص داده است. از جمله مهم ترین اقداماتی که در این کشور صورت گرفته، کاهش زمان و هزینه مجوز شروع کسب و کار است^۳. بر مبنای گزارش فوق، ایران در جایگاه ۱۵۲ در میان کشورهای جهان قرار گرفته است.

وضعیت سرمایه گذاری خارجی در افغانستان

بر اساس آمارهای سازمان بین المللی آنکتاد^۴، جریان سرمایه گذاری خارجی ورودی به افغانستان طی سال ۲۰۱۲ معادل ۹۴ میلیون دلار بوده است. مقادیر مربوط به این شاخص طی سال های ۲۰۰۲-۲۰۱۲ در نمودار ۲ نشان داده شده است.

نمودار ۲- سرمایه گذاری خارجی ورودی به افغانستان و سهم آن از کل سرمایه گذاری خارجی ورودی در جهان (میلیون دلار)

^۲ DOING BUSINESS, ۲۰۱۴, Economy Profile: Afghanistan.

^۳ <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/afghanistan/#getting-credit> (۲۸ May ۲۰۱۴)

^۴ <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx> (۸ June ۲۰۱۴)

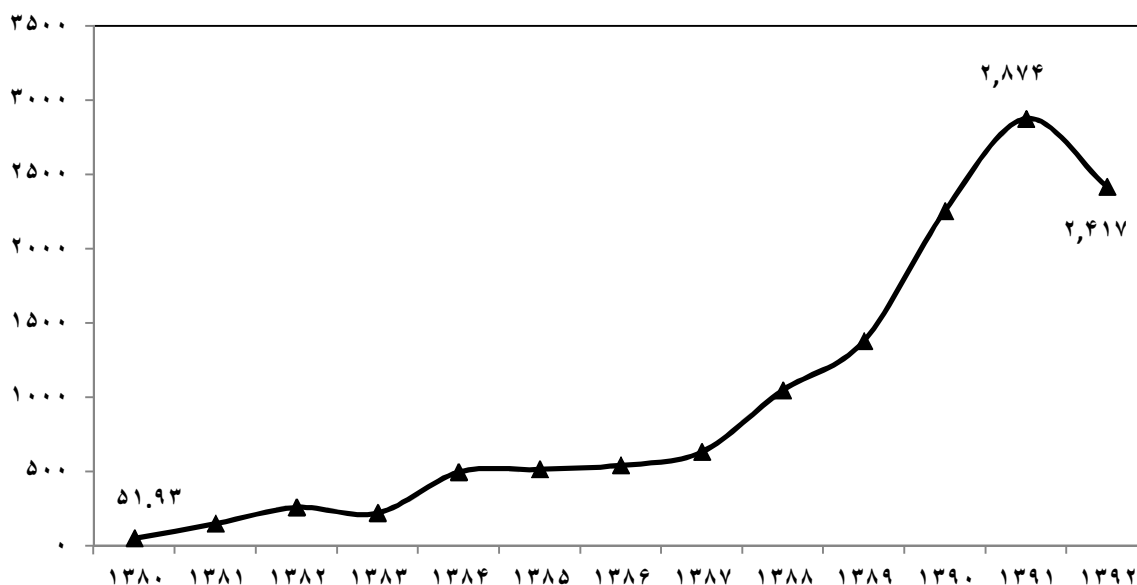
معاونت بررسی های اقتصادی

با توجه به نمودار ۲، افغانستان در سال ۲۰۰۵ با جذب ۲۷۱ میلیون دلار سرمایه خارجی توانسته حدود ۰,۳ درصد از سرمایه گذاری خارجی جهان را به خود اختصاص دهد، اما در سال های بعد از آن، جذب سرمایه گذاری خارجی در این کشور با روند نزولی روبه رو بوده است تا در سال ۲۰۱۰ مجدداً حجم سرمایه گذاری جذب شده در افغانستان به ۲۱۱ میلیون دلار می رسد. یکی از دلایل نوسانات سرمایه گذاری خارجی طی این سال ها می تواند درگیری ها و جنگ های افغانستان از سال ۲۰۰۱ باشد، اما بر اساس نمودار ۲، به نظر می رسد جذب سرمایه خارجی در افغانستان از سال ۲۰۱۱ روند صعودی را در پیش گرفته است.

وضعیت صادرات ایران به افغانستان

آمارهای ارائه شده از سوی گمرک جمهوری اسلامی ایران، بیانگر رشد ۴۵۵۴ درصدی صادرات گمرکی ایران به افغانستان طی بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۲ است. به عبارتی، صادرات ایران به افغانستان طی مدت مذکور، ۴۶,۵ برابر شده است. این موضوع در حالی است که در همین دوران صادرات گمرکی ایران در مجموع ۶۴۳ درصد رشد داشته و ۷,۴ برابر شده است. نمودار ۳ میزان صادرات گمرکی ایران به افغانستان را در بازه زمانی مذکور نشان می دهد.

نمودار ۳- ارزش صادرات گمرکی ایران به افغانستان طی بازه زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۲ (میلیون دلار)

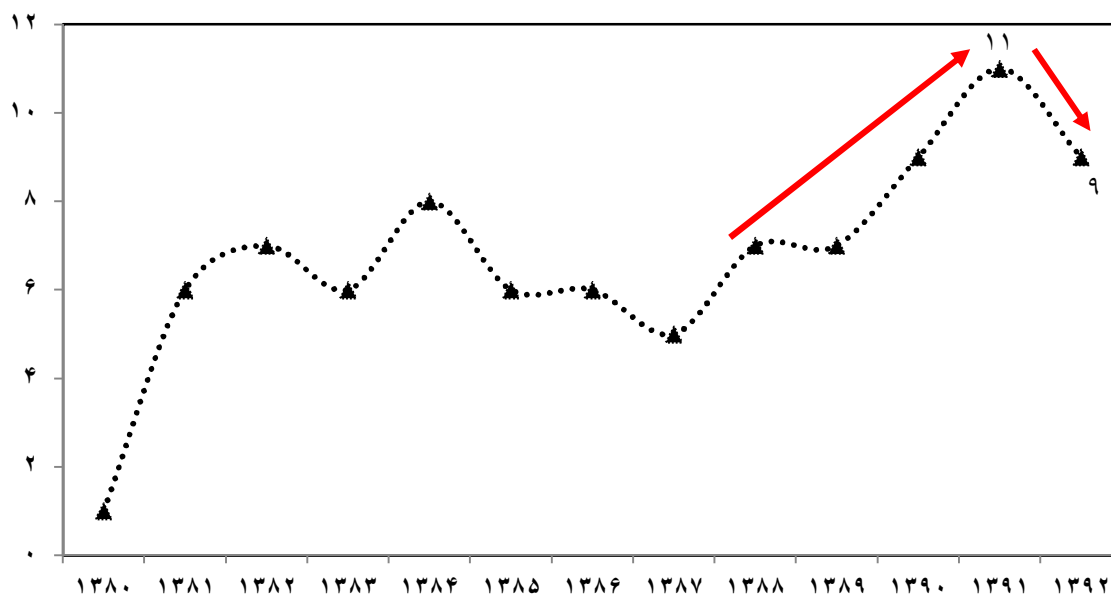
منبع: آمارهای گمرک ج.ا.ا.

همانطور که در نمودار فوق مشاهده می شود، صادرات ایران به افغانستان طی سال های دهه ۸۰ رشد قابل توجهی داشته و از سال ۸۳ تا ۹۱ روند صعودی را دنبال کرده است. روند افزایشی صادرات ایران به این کشور در سال ۹۲ متوقف شده و نسبت به سال ۹۱ تقریباً با کاهش ۱۶ درصدی مواجه بوده است که این امر می تواند ناشی از تشدید تحریم ها در این سال باشد. اگرچه مجموع صادرات کشور نیز در سال ۹۲ کاهش یافته، اما

معاونت بررسی های اقتصادی

آنچه قابل توجه است، کاهش سهم افغانستان از مجموع صادرات ایران طی سال مذکور می باشد. نمودار ۴، سهم صادرات به افغانستان را از مجموع صادرات ایران طی سال های ۱۳۸۰ به بعد نشان می دهد.

نمودار ۴- سهم صادرات به افغانستان از کل صادرات ایران (درصد)

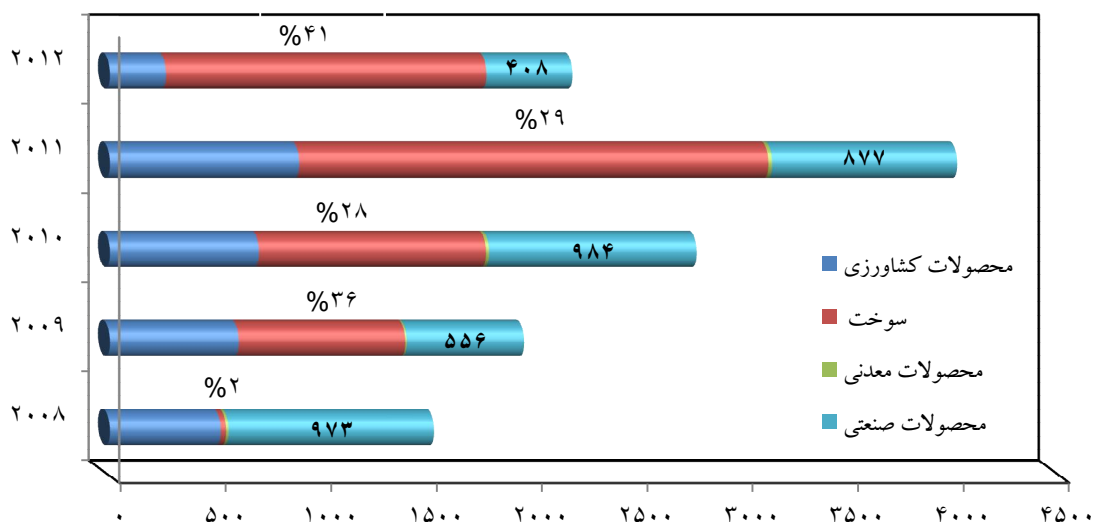
منبع: آمارهای گمرک ج.ا.ا.

با توجه به نمودار ۴، سهم افغانستان از صادرات ایران تا سال ۹۱ در حال افزایش بوده است، به طوری که در سال ۹۱، افغانستان چهارمین شریک تجاری ایران محسوب می شود. سهم این کشور از صادرات ایران در سال ۹۲ کاهش یافته و از ۱۱ درصد به ۹ درصد رسیده است.

ترکیب واردات کالا در افغانستان

بر اساس آمارهای سازمان تجارت جهانی، در میان محصولات وارداتی کشور افغانستان، واردات سوخت بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است، به طوری که در سال ۲۰۱۲، ۴۱ درصد از واردات این کشور را سوخت تشکیل می دهد. سهم محصولات کشاورزی و صنعتی نیز در این سال به ترتیب معادل ۷ و ۱۱ درصد بوده است. در نمودار ۵ ترکیب واردات در افغانستان به تفکیک گروه های اصلی مشخص شده است.

نمودار ۵- ترکیب واردات کالا در افغانستان طی سالهای ۲۰۰۸-۲۰۱۲ (میلیون دلار)

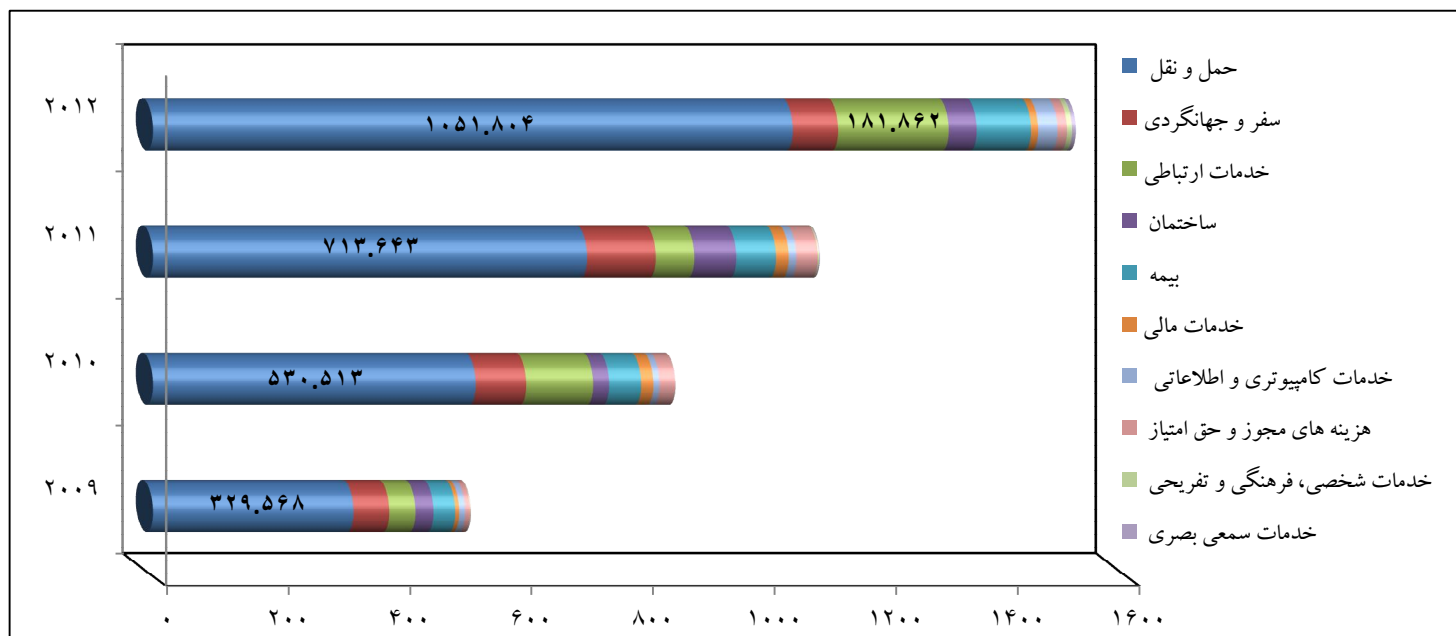
معاونت بررسی های اقتصادی

با توجه به نمودار فوق، سهم سوخت در گروه کالاهای وارداتی افغانستان طی سال های اخیر افزایش یافته است. به نظر می رسد نیاز وارداتی این کشور به چنین محصولاتی در سال ۲۰۱۲ رو به افزایش بوده است. بر اساس آمارهای سازمان تجارت جهانی، میزان واردات کالاهای صنعتی در افغانستان طی بازه زمانی ۲۰۰۸-۲۰۱۲، تقریباً ۵۸ درصد کاهش داشته و به ۴۰۸ میلیون دلار در سال ۲۰۱۲ رسیده است. از میان بخش های صنعتی تنها میزان واردات پوشاک حدود ۱۴ برابر شده است.

ترکیب واردات خدمات در افغانستان

با توجه به آمارهای سازمان تجارت جهانی، بخشی از واردات کشور افغانستان از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۲ در زمینه خدمات صورت گرفته است. مجموع ارزش واردات خدمات تجاری این کشور در سال ۲۰۱۲ تقریباً معادل ۱,۵ میلیارد دلار بوده است. خدمات حمل و نقل بالاترین سهم را در میان خدمات تجاری طی سال های ۲۰۰۹-۲۰۱۲ در بر می گیرد؛ به طوری که در سال ۲۰۱۲ حدود ۱ میلیارد دلار از واردات خدمات تجاری این کشور در زمینه حمل و نقل انجام شده است. خدمات ارتباطی، بیمه، جهانگردی و ساختمان نیز پس از حمل و نقل به ترتیب حدود ۱۸۲,۳، ۸۹,۳، ۷۴,۵ و ۴۶ میلیون دلار از واردات خدمات تجاری افغانستان را در سال ۲۰۱۲ در بر می گیرند. نمودار زیر ترکیب واردات خدمات تجاری را به تفکیک هر یک از این بخش ها نشان می دهد. این نمودار نیازهای وارداتی کشور افغانستان در حوزه خدمات را مشخص می نماید.

نمودار ۶- ترکیب واردات خدمات تجاری در افغانستان طی سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۲ (میلیون دلار)

منبع: آمارهای سازمان تجارت جهانی

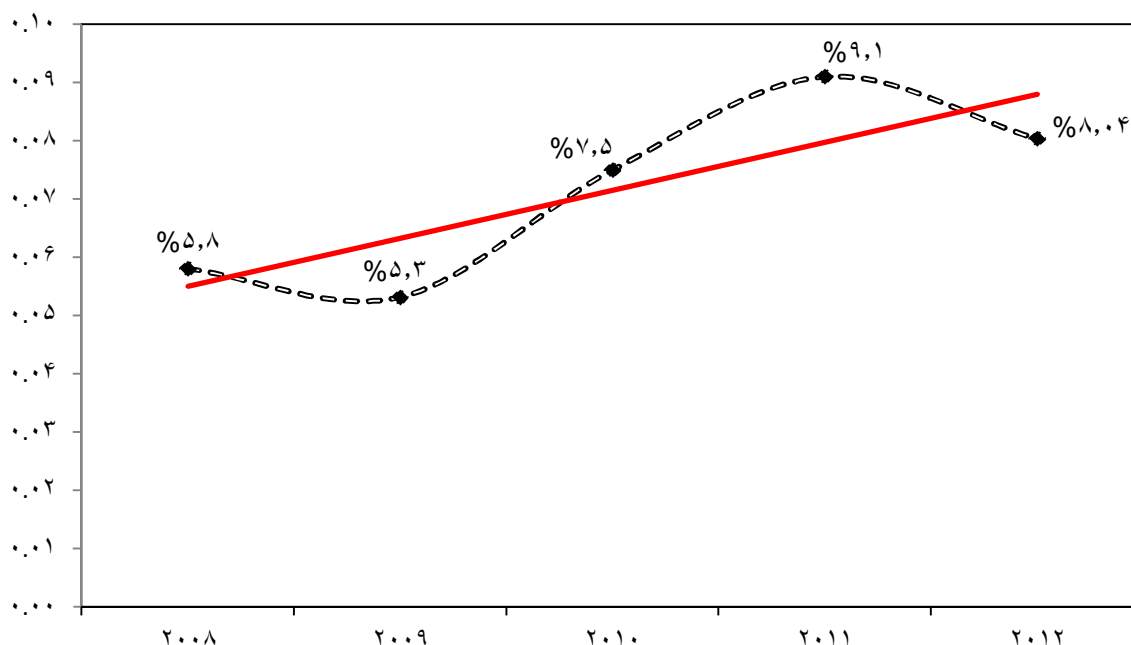
معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار فوق بیانگر بخشی از نیازهای وارداتی کشور افغانستان در حوزه خدمات است. به نظر می رسد بخش های حمل و نقل، جهانگردی، خدمات ارتباطی، ساختمان و بیمه از جمله مهم ترین نیازهای وارداتی این کشور به شمار می روند. هر یک از این بخش ها به عنوان بازار هدف برای سرمایه گذار خارجی قابلیت بررسی دقیق تر را دارند.

سهم ایران از مجموع واردات افغانستان

بنابر گزارشات سازمان تجارت جهانی، ایران چهارمین شریک تجاری افغانستان در سال ۲۰۱۲ محسوب می شود. آمارهای مرکز تجارت بین المللی^۵ نشان می دهد که در این سال ۸ درصد واردات افغانستان از طریق ایران تامین شده است. کشور پاکستان با ۱۴,۲ درصد بیشترین سهم را در واردات افغانستان دارد.

نمودار ۷- سهم ایران از مجموع ارزش واردات افغانستان (درصد)

منبع: آمارهای مرکز تجارت بین المللی

با توجه به نمودار فوق، سهم ایران از کل واردات افغانستان پس از سال ۲۰۰۹ افزایش یافته و در سال ۲۰۱۱ به ۹,۱ درصد رسیده است. پس از آن در سال ۲۰۱۲ با اندکی کاهش روبه رو بوده است، اما به طور کلی از سال ۲۰۰۸ تا کنون سهم ایران از واردات افغانستان روند صعودی داشته و از ۵,۸ درصد در سال ۲۰۰۸ به ۸,۰۴ درصد در سال ۲۰۱۲ رسیده است. لازم به ذکر است که در سال ۲۰۱۲، ۲۱ درصد از ارزش فرآورده هایی که به شکل ژل عرضه می شوند و برای ۷۰ مورد در طب انسانی یا حیوانی هنگام عمل جراحی یا آزمایشات

^۵ International Trade Center

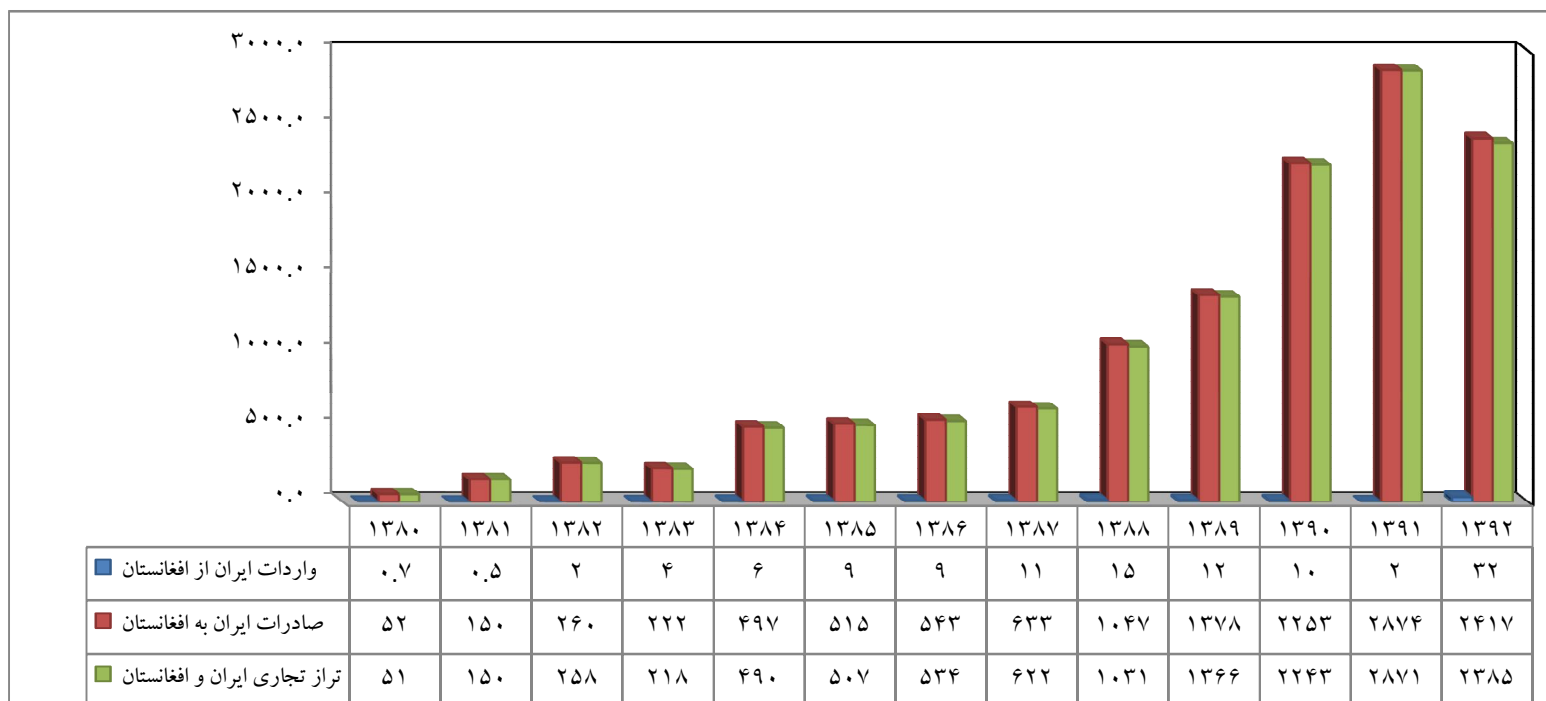
معاونت بررسی های اقتصادی

پزشکی در کشور افغانستان مورد استفاده قرار می گیرند (کد محصول ۳۰۰۶۷۰) از طرف ایران به این کشور صادر شده است. این محصول در میان محصولات صادراتی ایران به افغانستان بالاترین سهم را داشته است. بر اساس آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران، از مجموع ۲ میلیارد و ۴۱۷ میلیون دلار صادرات ایران به عربستان در سال ۱۳۹۲، حلال ها و رقیق کننده های آلی مرکب (شماره تعرفه ۳۸۱۴۰۰۰۰) با ۳۳۹ میلیون دلار، هیدروکربورهای حلقوی غیر از سیکلانیک ها، سیکلنیک ها یا سیکلوترپنیک ها، بنزن، تولوئن، اکسلین ها، استیرن، اتیل بنزن، کومن (شماره تعرفه ۲۹۰۲۹۰۰۰) با ۱۷۷ میلیون دلار، میله های آهنی یافولادی، گرم نوردشده دارای دندانه، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب داده شده یا با تغییرشکل یافتگی های حاصل از نورد (شماره تعرفه ۷۲۱۴۲۰۰۰) با ۹۰ میلیون دلار و کف پوش های غیرمخملی باف، ازمواد نسجی سنتتیک یا مصنوعی آماده مصرف (۵۷۰۲۹۲۰۰) با ۸۵ میلیون دلار عمده ترین اقلام صادراتی ایران به عربستان به شمار می رفته اند.

تراز تجاری ایران و افغانستان

تراز بازرگانی ایران و افغانستان با استناد به آمار صادرات و واردات ارائه شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ در نمودار ۸ ارائه شده است.

نمودار ۸- ارزش صادرات و واردات و تراز تجاری ایران و افغانستان طی سال های ۱۳۸۰-۱۳۹۲ (ارقام تقریبی و به میلیون دلار)

منبع: آمارهای گمرک ج.ا.ا.

معاونت بررسی های اقتصادی

مطابق نمودار فوق، طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲، همواره ارزش صادرات ایران به افغانستان از ارزش واردات ایران از افغانستان بیشتر بوده است. به نظر می رسد نقش ایران در تامین نیازهای وارداتی افغانستان پررنگ تر از نقش افغانستان در برآورده ساختن نیازهای وارداتی ایران می باشد. ارقام این نمودار بیانگر افزایش فعالیت ایران در بازار افغانستان است. تراز تجاری ایران با این کشور طی سال های گذشته همواره مثبت بوده و به جز در سال ۹۲ روند افزایشی داشته است.

به طور کلی، هر چند آمار صادرات ایران به افغانستان پس از جنگ این کشور رشد قابل ملاحظه ای داشته است، اما به نظر می رسد سایر کشورهای همسایه افغانستان مانند پاکستان بهتر از ایران توانسته اند از این ظرفیت استفاده نمایند.

عراق

نگاهی به تجارت خارجی عراق

با توجه به آمارهای جهانی، سهم کشور عراق از صادرات و واردات جهانی طی سال های اخیر روند افزایشی داشته است. صادرات این کشور در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۱۱، معادل ۱۳ درصد افزایش یافته و به ۹۴۳۹۱ میلیون دلار رسیده است. افزایش ۱۸ درصدی واردات عراق در سال ۲۰۱۲ و موقعیت جغرافیایی آن می تواند این کشور را به یکی از بهترین فرصت های تجاری برای ایران مبدل سازد. بنابراین ایران می تواند با استفاده از مزیت همسایگی، سهم بالایی از واردات عراق را به خود اختصاص دهد. از طرف دیگر، آمارهای سازمان تجارت جهانی حاکی از رشد ۸ درصدی تولید ناخالص داخلی این کشور طی سال ۲۰۱۲ است که این موضوع موقعیت مناسب عراق را به عنوان مقصد سرمایه گذاری برای ایران بیش از پیش آشکار می سازد. در جدول ۲، آخرین آمار منتشر شده در خصوص وضعیت تجارت خارجی این کشور ارائه شده است.

جدول ۲- تجارت خارجی (کالا) در عراق

صادرات کالا (۲۰۱۲)		واردات کالا (۲۰۱۲)	
ارزش به میلیون دلار F.O.B	۹۴ ۳۹۱	ارزش به میلیون دلار C.I.F	۵۶ ۲۳۴
سهم از کل صادرات جهان (درصد)	۰,۵۱	سهم از کل واردات جهان (درصد)	۰,۳۰
تغییرات سالانه صادرات (درصد)		تغییرات سالانه واردات (درصد)	
۲۰۱۲-۲۰۰۵	۲۲	۲۰۱۲-۲۰۰۵	۱۳
۲۰۱۱	۵۹	۲۰۱۱	۹
۲۰۱۲	۱۳	۲۰۱۲	۱۸
به تفکیک مهم ترین مقصد		به تفکیک مهم ترین مبدا*	
سوریه	۰,۲	ترکیه	۰,۲
اردن	۰,۱	ایران	۰,۱۵
ایران	۰,۰	چین	۰,۱۲
ترکیه	۰,۰	سوریه	۰,۰۷
مراکش	۰,۰	ایالات متحده امریکا	۰,۰۵

منبع: سازمان تجارت جهانی

* مقادیر مربوط به کشورهای مبدا واردات عراق از آمارهای سازمان بین المللی تجارت استخراج شده است و مربوط به سال ۲۰۱۰ می باشد.

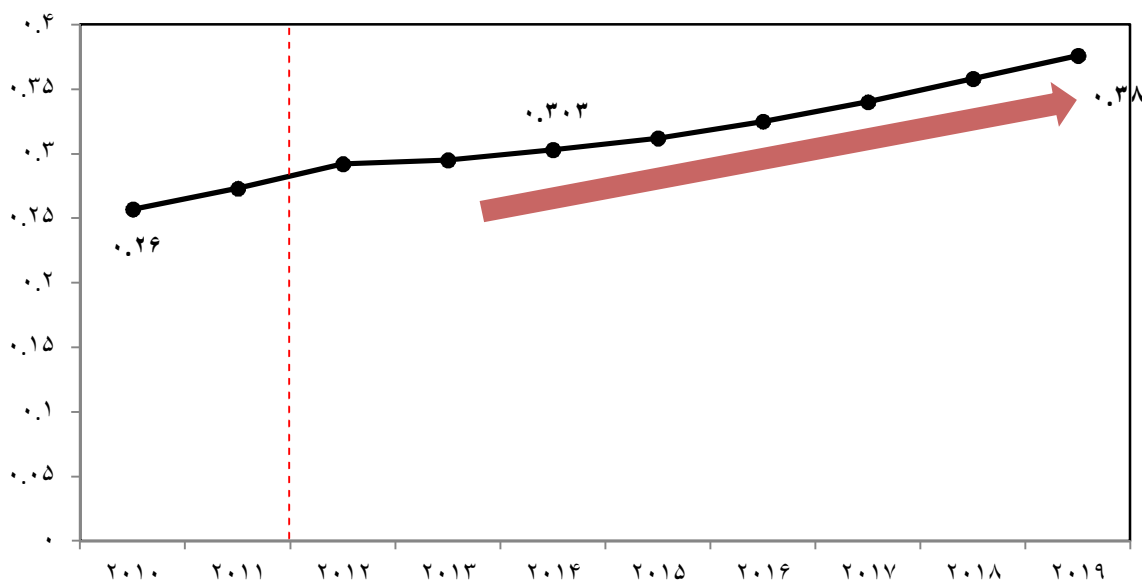
پیش بینی تولید ناخالص داخلی عراق از نگاه صندوق بین المللی پول

تولید ناخالص داخلی عراق طی سال های پس از جنگ تقریباً روند صعودی را دنبال کرده است. با توجه به پیش بینی های صندوق بین المللی پول، سهم عراق در اقتصاد جهانی طی سال های آینده، هر چند اندک

معاونت بررسی های اقتصادی

افزایش خواهد یافت. نمودار ۹، سهم عراق از تولید ناخالص داخلی جهان بر اساس پیش بینی صندوق بین المللی پول نشان می دهد.^۶

نمودار ۹- پیش بینی سهم تولید ناخالص داخلی عراق از کل جهان بر حسب قدرت برابری خرید (درصد)

منبع: صندوق بین المللی پول

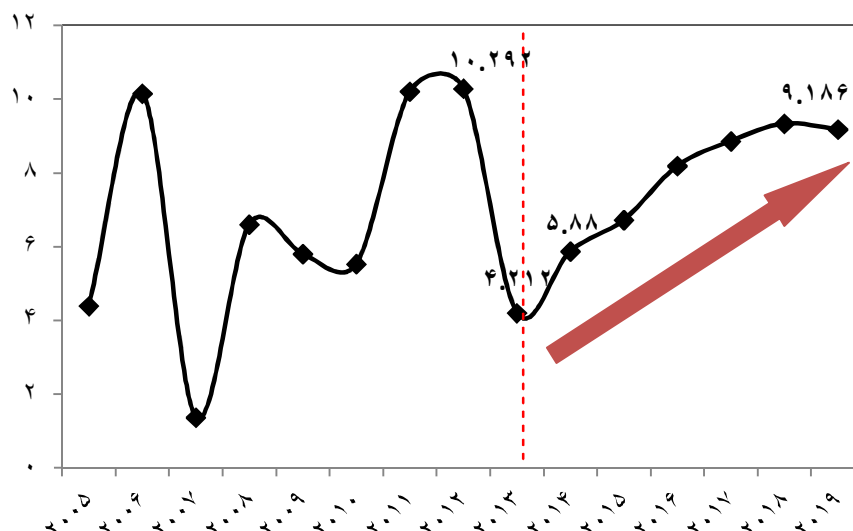
بر اساس نمودار فوق می توان گفت ایران به جهت قرار گرفتن در همسایگی کشوری که طبق پیش بینی های صورت گرفته سهم آن از اقتصاد جهانی طی سال های آینده هر چند اندک افزایش خواهد یافت، دارای مزیت رقابتی است، لذا ایران می تواند با افزایش سرمایه گذاری در این بازار و یا از طریق تامین بخش عمده ای از نیازهای وارداتی این کشور از ظرفیت های موجود به خوبی بهره برداری نماید.

بر اساس آمارهای صندوق بین المللی پول، نرخ رشد اقتصادی عراق طی سال های آینده روند صعودی را دنبال خواهد کرد. بر مبنای پیش بینی های صندوق، با وجود کاهش نرخ رشد اقتصادی عراق در سال ۲۰۱۳، این نرخ در سال ۲۰۱۹ و پس از آن مجدداً به رقمی نزدیک به ۱۰ درصد سال ۲۰۱۲ بازخواهد گشت. نرخ رشد تولید ناخالص داخلی واقعی در عراق طی سال های ۲۰۱۹-۲۰۰۵ در نمودار ۱۰ نشان داده شده است.

^۶ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/01/weodata/weoselser.aspx?c=433&t=1>

معاونت بررسی های اقتصادی

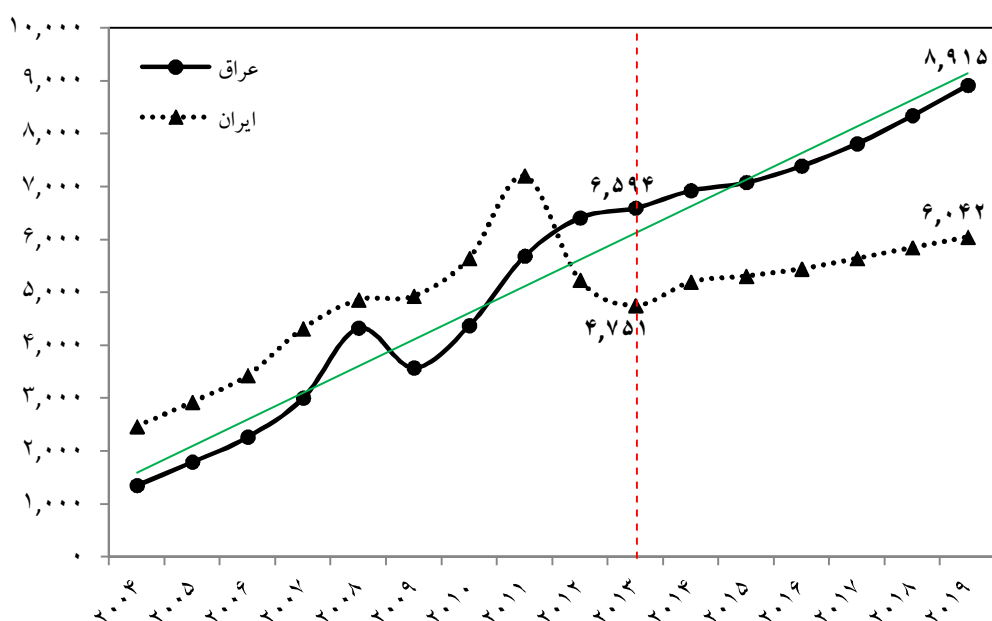
نمودار ۱۰- رشد تولید ناخالص داخلی واقعی عراق طی سال های ۲۰۰۵-۲۰۱۹ (درصد)

منبع: صندوق بین المللی پول

بر اساس گزارشات صندوق بین المللی پول درآمد سرانه کشور عراق در سال ۲۰۱۳ معادل ۶۵۹۴ دلار بوده است. بر مبنای پیش بینی های صندوق بین المللی پول، درآمد سرانه در عراق طی سال های آتی روند افزایشی خواهد داشت و به ۸۹۱۵ دلار در سال ۲۰۱۹ خواهد رسید. این موضوع در حالی است که درآمد سرانه ایران در سال ۲۰۱۹، ۶۰۴۲ دلار پیش بینی می شود. بنابراین در سال های آتی درآمد سرانه عراق حدود ۱.۵ برابر درآمد سرانه ایران خواهد بود. نمودار ۱۱ روند مقایسه ای درآمد سرانه کشورهای عراق و ایران را طی سال های ۲۰۰۴-۲۰۱۹ نشان می دهد.

نمودار ۱۱- درآمد سرانه عراق و ایران طی سال های ۲۰۰۴-۲۰۱۹ (دلار)

منبع: صندوق بین المللی پول

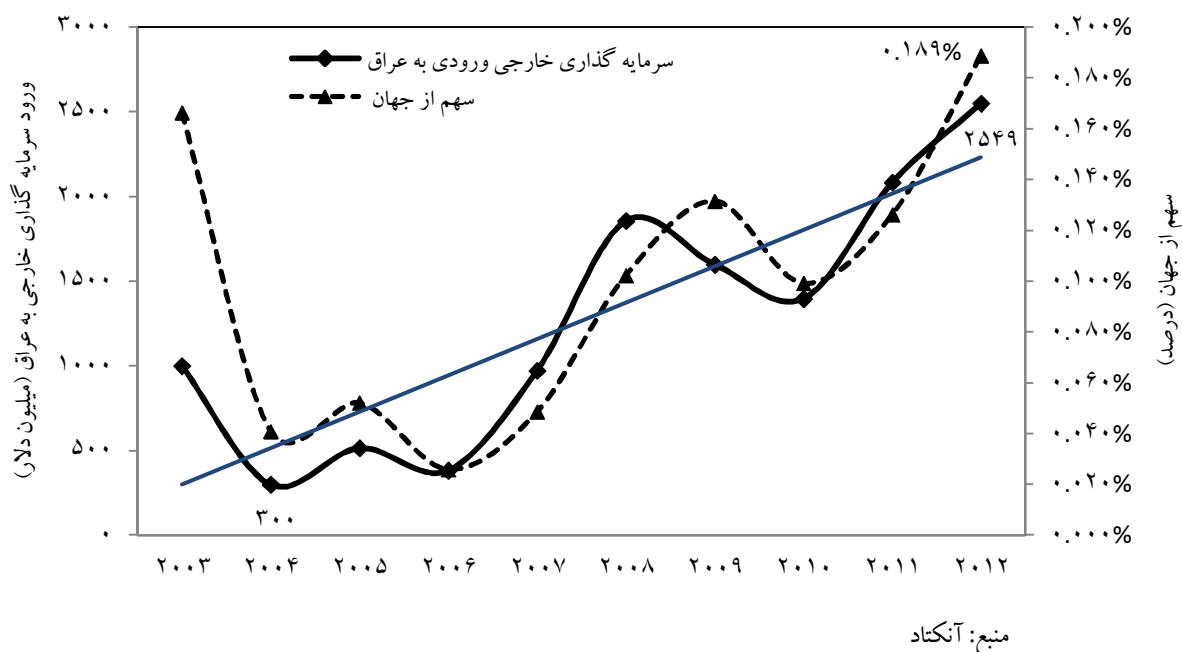
محیط تجاری عراق از نگاه بانک جهانی

کشور عراق از نظر شاخص سهولت کسب و کار در میان ۱۸۹ کشور جهان در جایگاه ۱۵۱ قرار گرفته است. بر اساس گزارش سهولت کسب و کار بانک جهانی در سال ۲۰۱۴، بهترین عملکرد این کشور در زمینه سهولت کسب و کار مربوط به اخذ مجوزهای ساخت و ساز می شود. کشور عراق در این زمینه رتبه ۲۰ را به خود اختصاص داده است، لذا به نظر می رسد اقداماتی در این کشور صورت گرفته که فضای مساعدی را برای انجام پروژه های مربوط به ساخت و ساز فراهم نموده است. با توجه به دور نمای رشد اقتصادی این کشور، نیاز به توسعه زیر ساخت ها در این کشور و همچنین افزایش سطح درآمد سرانه، استفاده از فرصت سرمایه گذاری در زمینه فعالیت های ساخت و ساز در بازار عراق می تواند به عنوان یکی از حوزه های توسعه فعالیت بخش خصوصی ایران در کشور عراق، مورد توجه قرار گیرد.

وضعیت سرمایه گذاری خارجی در عراق

بر اساس آمارهای سازمان بین المللی آنکتاد، جذب سرمایه گذاری خارجی طی سال های ۲۰۰۳-۲۰۱۲ روند صعودی داشته است. ارقام مربوط به این شاخص طی سال های مذکور در نمودار زیر نشان داده شده است. با توجه به این نمودار کشور عراق توانسته با جذب تقریباً ۲ میلیارد دلار سرمایه گذاری خارجی، حدود ۰,۱۹ درصد از سرمایه گذاری خارجی ورودی در جهان را به خود اختصاص دهد. مطابق نمودار زیر، جذب سرمایه گذاری خارجی در عراق در سال های پس از جنگ تا سال ۲۰۱۲، حدود ۸,۵ برابر شده است.

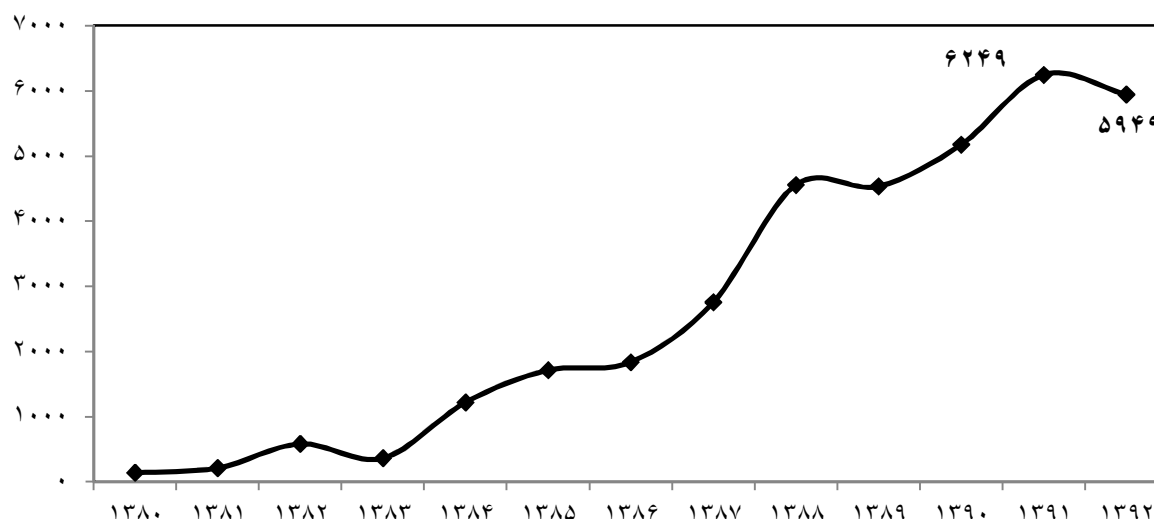
نمودار ۱۲- سرمایه گذاری خارجی ورودی به افغانستان و سهم آن از کل سرمایه گذاری خارجی ورودی در جهان (میلیون دلار)

وضعیت صادرات ایران به عراق

آمارهای ارائه شده از سوی گمرک جمهوری اسلامی ایران، بیانگر ۴۱ برابر شدن صادرات گمرکی ایران به عراق و رشد ۴۰۰۳ درصدی آن طی بازه زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۲ است؛ به طوری که در سال ۱۳۹۲، عراق دومین شریک تجاری ایران پس از چین محسوب می شود. نمودار ۱۳ میزان صادرات گمرکی ایران به عراق را در بازه زمانی مذکور نشان می دهد.

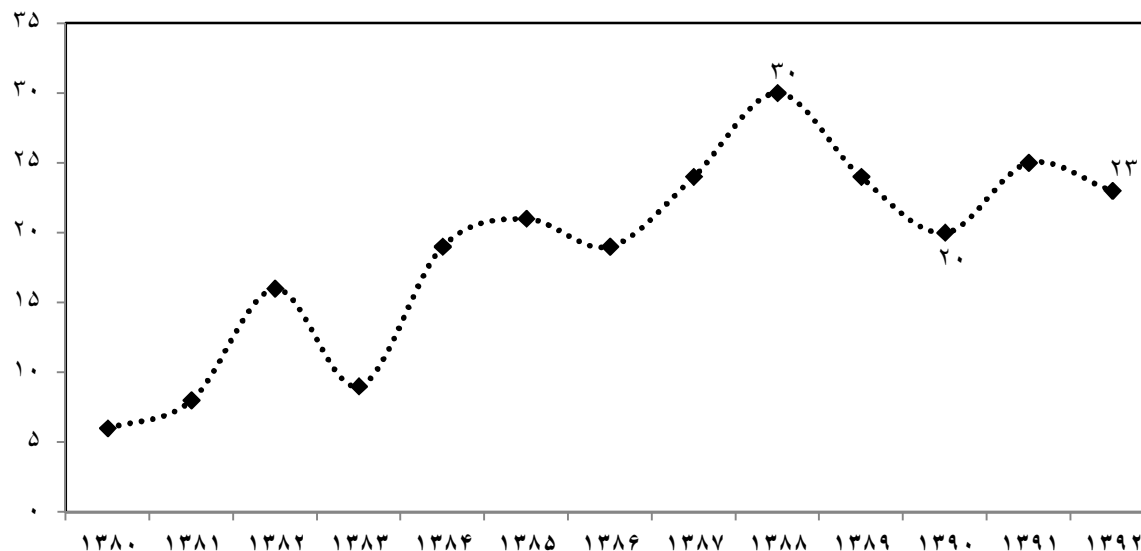
نمودار ۱۳- ارزش صادرات گمرکی ایران به عراق طی بازه زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۲ (میلیون دلار)

منبع: آمارهای گمرک ج.ا.

مطابق نمودار فوق، بیشترین صادرات ایران به عراق طی سالهای اخیر در سال ۱۳۹۱ با ارزش ۶۲۴۹ میلیون دلار انجام شده است. این مقدار در سال ۹۲ با کاهش ۴,۸ درصدی مواجه بوده است. این موضوع با توجه به کاهش مجموع صادرات ایران در سال ۹۲ تا حدی قابل توجیه است اما آنچه در این میان اهمیت دارد، کاهش سهم عراق از مجموع صادرات ایران است. نمودار ۱۴، سهم صادرات به عراق را از مجموع صادرات ایران طی سال های ۱۳۸۰ به بعد نشان می دهد.

نمودار ۱۴- سهم صادرات به عراق از کل صادرات ایران (درصد)

منبع: آمارهای گمرک ج.ا.

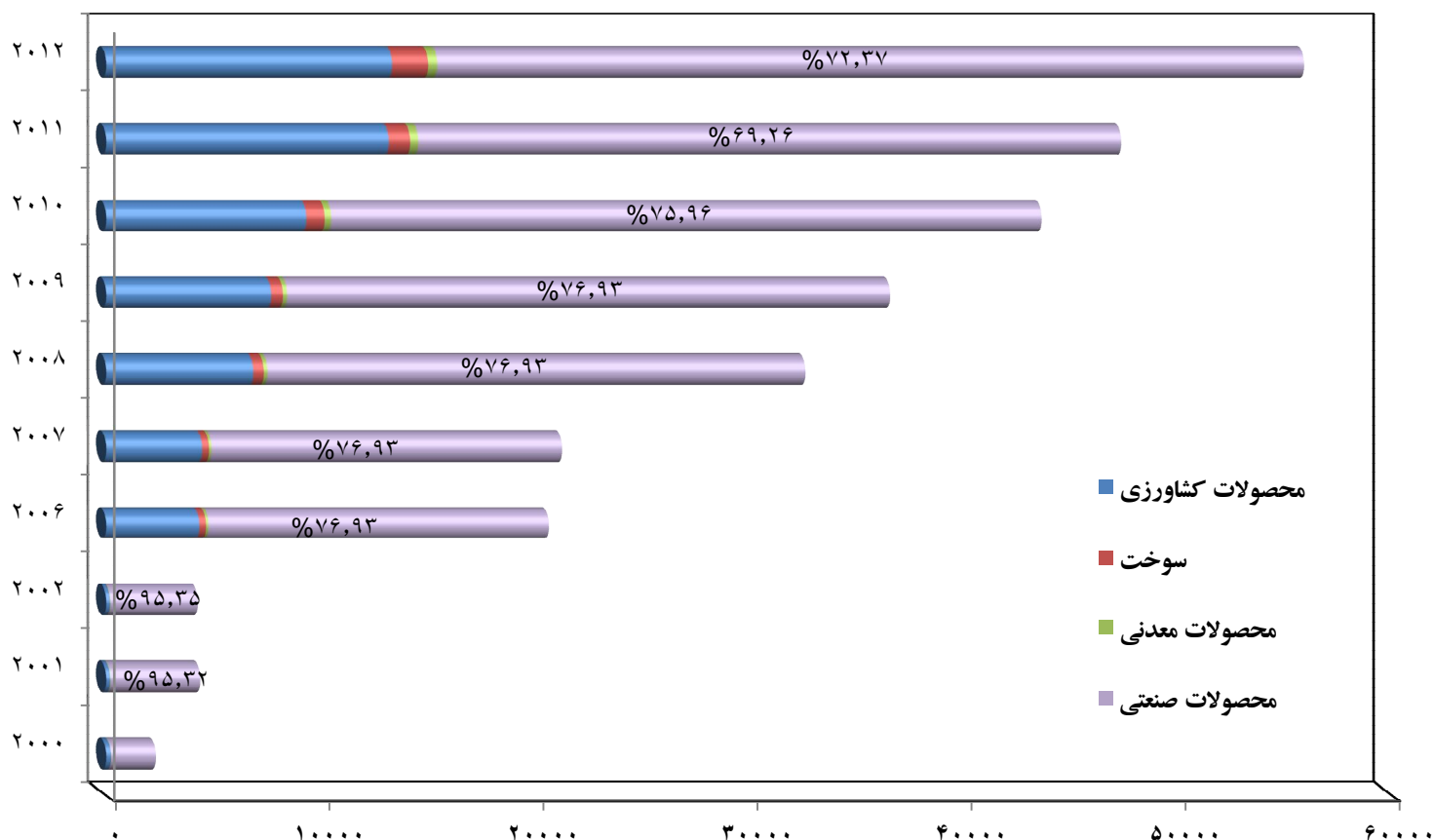
معاونت بررسی های اقتصادی

با توجه به نمودار ۱۴، سهم عراق از صادرات ایران در اواخر دهه ۸۰ روند کاهشی را دنبال کرده است. در سال ۸۸، کشور عراق با سهم ۳۰ درصدی از صادرات ایران، نخستین شریک صادراتی کشور محسوب شده، اما این سهم در سال ۹۰ به ۲۰ درصد کاهش یافته است. در سال ۹۲ نیز ۲۳ درصد از کل صادرات ایران به کشور عراق صورت گرفته است.

ترکیب واردات کالا در عراق

بر اساس آمارهای سازمان تجارت جهانی، در میان محصولات وارداتی کشور عراق، واردات محصولات صنعتی بیشترین سهم را طی سال های ۲۰۰۰-۲۰۱۲ به خود اختصاص داده است. بیش از ۷۵ درصد واردات کشور عراق از سال های بعد از ۲۰۰۶ مربوط به کالاهای صنعتی می باشد. سهم محصولات کشاورزی نیز در سال ۲۰۱۲ معادل ۲۳,۸۶ درصد بوده است. در نمودار زیر ترکیب واردات در کشور عراق به تفکیک گروه های اصلی مشخص شده است. این نمودار بر اساس ارزش واردات هر یک از بخش ها رسم شده است. سهم محصولات صنعتی نیز در هر سال در نمودار زیر مشخص می باشد.

نمودار ۱۵- ترکیب واردات کالا در عراق طی سالهای ۲۰۰۸-۲۰۱۲ (میلیون دلار)

منبع: آمارهای سازمان تجارت جهانی

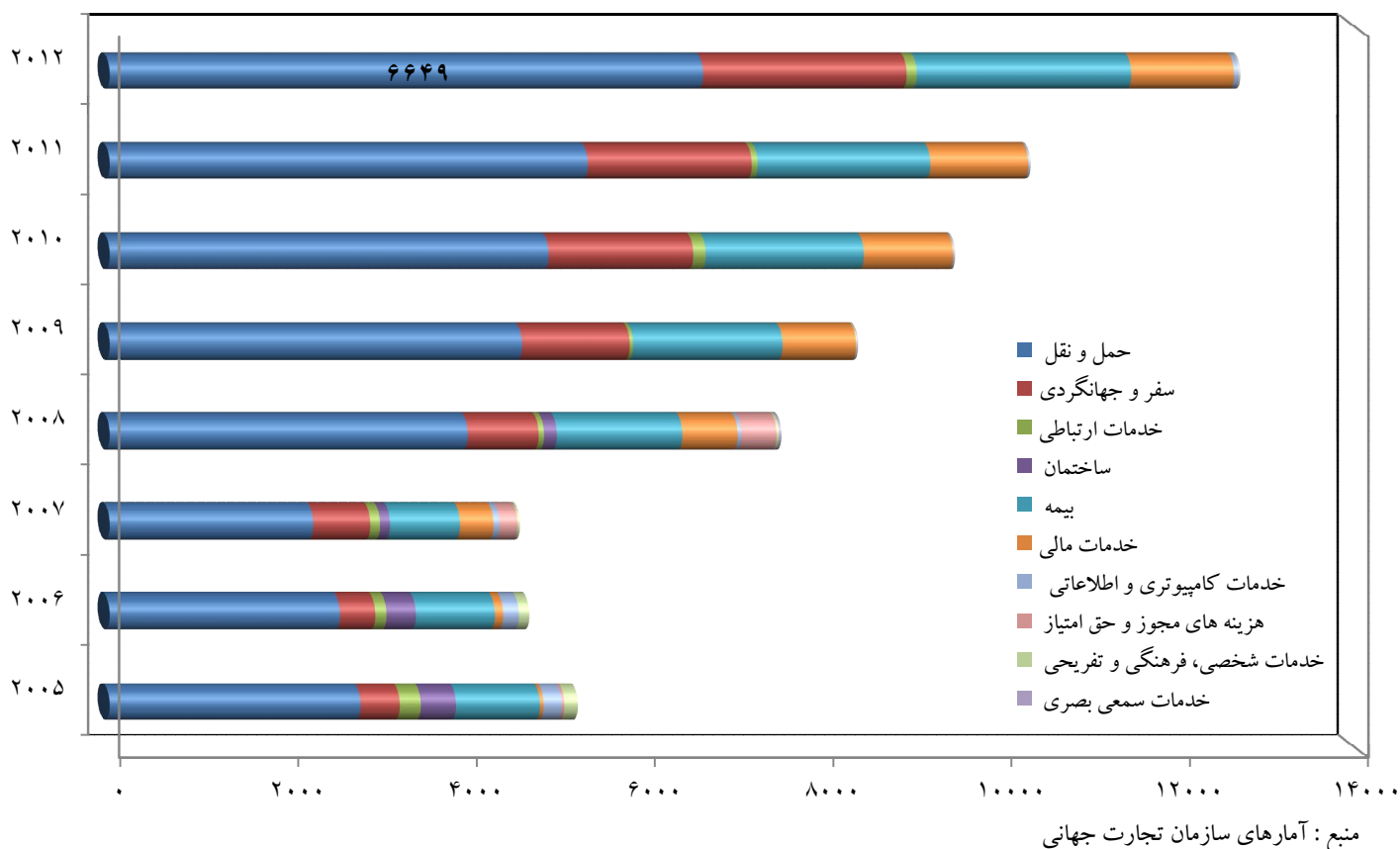
معاونت بررسی های اقتصادی

با توجه به نمودار ۱۵، می توان دریافت که اغلب نیازهای وارداتی کشور عراق مربوط به محصولات صنعتی در این کشور می شود. بر اساس تقسیم بندی کالایی سازمان تجارت جهانی، ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل بالاترین ارزش واردات را در میان محصولات صنعتی (۱۹,۵۷ میلیارد دلار) به خود اختصاص داده است.

ترکیب واردات خدمات در عراق

بخشی از نیازهای وارداتی کشور عراق هر ساله از طریق واردات خدمات میسر می شود. واردات حمل و نقل بالاترین سهم را طی سال های ۲۰۰۵-۲۰۱۲ در بر داشته است؛ به طوری که در سال ۲۰۱۲ حدود ۶,۶ میلیارد دلار از واردات خدمات تجاری این کشور در زمینه حمل و نقل انجام شده است. پس از آن واردات مربوط به بخش جهانگردی، بیمه و خدمات مالی سهم بالایی از واردات خدمات را در این کشور به خود اختصاص داده اند. نمودار زیر ترکیب واردات خدمات تجاری را به تفکیک هر یک از این بخش ها نشان می دهد.

نمودار ۱۶- ترکیب واردات خدمات تجاری در عراق طی سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۲ (میلیون دلار)

نمودار فوق بیانگر بخشی از نیازهای وارداتی کشور عراق در حوزه خدمات است. به نظر می رسد بخش های حمل و نقل، جهانگردی، بیمه و خدمات مالی از جمله مهم ترین نیازهای وارداتی این کشور به شمار

معاونت بررسی های اقتصادی

می روند. هر یک از این بخش ها به عنوان بازار هدف برای سرمایه گذار خارجی قابلیت بررسی دقیق تر را دارند.

سهم ایران از مجموع واردات عراق

بر اساس آمارهای مرکز تجارت بین المللی، سهم ایران از مجموع واردات کالا به کشور عراق در سال ۲۰۱۰ تقریباً ۱۶ درصد بوده، در حالی که این مقدار در سال ۲۰۱۱ به ۱۴ درصد کاهش یافته است. این آمارهای نشان می دهد که ایران در سال ۲۰۰۶، معادل ۱۶ درصد از واردات عراق را در اختیار داشته است. جدول ۳ سهم ایران را از کل واردات کشور عراق نشان می دهد.

جدول ۳- سهم ایران از مجموع واردات کشور عراق (درصد)

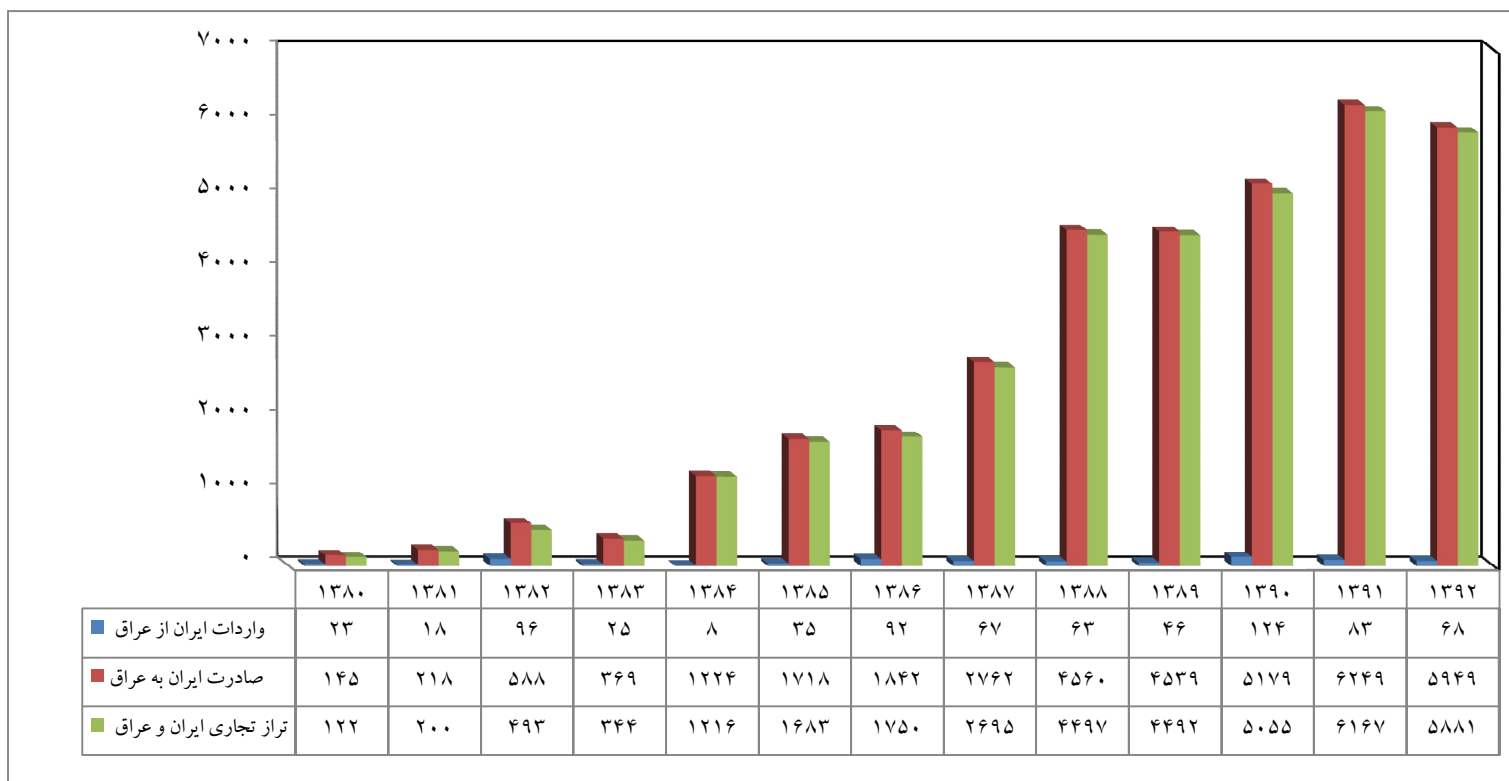
سال	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱
سهم ایران از کل واردات عراق (درصد)	۲,۷۳	۳,۲۵	۹,۷۴	۵,۶۹	۷,۴۳	۱۶	-	-	-	۱۵,۹۲	۱۴

منبع: آمارهای مرکز تجارت بین المللی

تراز تجاری ایران و عراق

تراز بازرگانی ایران و عراق با استناد به آمار صادرات و واردات ارائه شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ در نمودار ۱۷ ارائه شده است.

نمودار ۱۷- ارزش صادرات و واردات و تراز تجاری ایران و عراق طی سال های ۱۳۸۰-۱۳۹۲ (ارقام تقریبی و به میلیون دلار)

معاونت بررسی های اقتصادی

مطابق نمودار فوق، طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲، همواره ارزش صادرات ایران به عراق از ارزش واردات ایران از عراق بیشتر بوده است. به نظر می رسد نقش ایران در تامین نیازهای وارداتی عراق پررنگ تر از نقش عراق در برآورده ساختن نیازهای وارداتی ایران می باشد. اما با وجود مثبت بودن تراز تجاری ایران با کشور عراق، آمارها نشان می دهد سهم ایران در بازار وارداتی عراق نسبت به ترکیه (سهم ۲۵ درصدی ترکیه در واردات عراق در سال ۲۰۱۱ در کنار سهم ۱۴ درصدی ایران) کمتر است.^۷ این موضوع در حالی است که با تغییر رژیم عراق پس از جنگ ۲۰۰۳ و روابط مناسب سیاسی بین دو کشور ایران و عراق، ایران از فرصت مناسبی برای سرمایه گذاری و صادرات به عراق برخوردار بوده است.

اهم اسناد امضا شده میان ایران و عراق

بر اساس گزارشات سازمان توسعه تجارت ایران^۸، اهم اسناد امضا شده بین ایران و عراق طی سال های ۱۳۸۱-۱۳۹۲ در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۴- اهم اسناد امضا شده میان ایران و عراق طی سال های ۱۳۸۱-۱۳۹۲

ردیف	اهم اسناد امضا شده	سال
۱	امضای صورتجلسه همکاری های اقتصادی و بازرگانی	۱۳۸۱
۲	امضای یادداشت تفاهم همکاری های بازرگانی	۱۳۸۲
۳	امضای یادداشت تفاهم همکاری بین استان کرمانشاه و حریم کردستان عراق	۱۳۸۲
۴	امضای یادداشت تفاهم همکاری بین استان خوزستان و بصره عراق	۱۳۸۲
۵	امضای توافق نامه مشترک بین اتاق ایران و عراق	۱۳۸۲
۶	امضای صورتجلسه در زمینه توسعه روابط با کشور عراق جهت اجرایی نمودن مفاد یادداشت	۱۳۸۲
۷	امضای موافقتنامه فیما بین صندوق ضمانت صادرات ایران و بانک تجارت عراق	۱۳۸۲
۸	امضای یادداشت تفاهم همکاری های مسکن و شهر سازی *	-
۹	امضای یادداشت تفاهم سه جانبه ایران، عراق و لهستان *	-
۱۰	امضای صورتجلسه مذاکرات بین وزرای بازرگانی دو کشور	۱۳۸۴
۱۱	امضای بیانیه مشترک در دومین کمیته مشترک بازرگانی جمهوری اسلامی ایران و عراق	۱۳۸۵
۱۲	موافقتنامه اجتناب از اخذ مالیات مضاعف	۱۳۹۰
۱۳	یادداشت تفاهم همکاری فرهنگی	۱۳۹۰
۱۴	یادداشت تفاهم همکاری در زمینه علوم و تکنولوژی	۱۳۹۰
۱۵	یادداشت تفاهم همکاری در زمینه ارتباطات و فن آوری	۱۳۹۰
۱۶	یادداشت تفاهم همکاری در زمینه دارویی و تجهیزات پزشکی	۱۳۹۰
۱۷	یادداشت تفاهم همکاری های صنعتی	۱۳۹۲

منبع: سازمان توسعه تجارت ایران

* در زمان انجام مطالعه، تاریخی برای عقد تفاهم نامه یا قرارداد در پورتال سازمان توسعه تجارت ذکر نشده است.

^۷ http://www.trademap.org/Country_SelProductCountry_TS.aspx (۲۸ May ۲۰۱۴)

^۸ <http://fa.tpo.ir/documents/document/۱۱۹۷۱/۲۷۴۴۱/portal.aspx> (۲۴ May ۲۰۱۴)

معاونت بررسی های اقتصادی

با توجه به رشد تقریباً ۲۱ درصدی صادرات ایران به عراق و رشد منفی ۳۳ درصدی صادرات عراق به ایران در سال ۹۱، به نظر می رسد امضای تفاهم نامه های ایران و عراق در ۱۳۹۰ بر تراز تجاری ایران اثر مثبتی داشته است و ایران در مقایسه با عراق از امضای این تفاهم نامه ها منفعت بیشتری را کسب نموده است.

رشد منفی صادرات ایران به عراق در سال ۱۳۹۲ به همراه رشد منفی صادرات عراق به ایران در این سال می تواند بیانگر کاهش روابط تجاری موثر میان دو کشور باشد. با توجه به امضای یادداشت تفاهم نامه همکاری صنعتی در مهر ماه ۱۳۹۲ میان دو کشور عراق و ایران انتظار می رود، رشد تراز تجاری ۱۲ ماهه منتهی به اسفند ۹۲ نسبت به سال ۹۱ برای دو کشور مذکور مثبت باشد. در حالی که صادرات ایران به عراق در سال ۹۲ با کاهش ۷,۷ درصدی و صادرات عراق به ایران در این سال با کاهش ۱۷,۴ درصدی مواجه بوده است.

ترکیه

نگاهی به تجارت خارجی ترکیه

حجم بالای واردات کالا در ترکیه (حدود ۲۳۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۲)، رشد ۳۰ درصدی واردات این کشور در سال ۲۰۱۱ و همسایگی با ایران، ترکیه را به یکی از مهم ترین بازارهای هدف صادرات ایران تبدیل کرده است. بر اساس گزارشات سازمان تجارت جهانی در سال ۲۰۱۲ ایران با سهم ۵,۱ درصدی پنجمین مبدا وارداتی برای ترکیه محسوب می شود. از طرفی، ۶,۵ درصد صادرات ترکیه به ایران صورت می گیرد. با توجه به جدول زیر، در سال ۲۰۱۲ تراز بازرگانی ترکیه با کسری حدود ۱۱۶ میلیارد دلاری مواجه بوده است.

جدول ۶- تجارت خارجی (کالا) ترکیه

صادرات کالا (۲۰۱۲)		واردات کالا (۲۰۱۲)	
ارزش به میلیون دلار F.O.B	۱۵۲ ۴۶۲	ارزش به میلیون دلار C.I.F	۲۳۶ ۵۴۵
سهم از کل صادرات جهان (درصد)	۰,۸۳	سهم از کل واردات جهان (درصد)	۱,۲۷
تغییرات سالانه صادرات (درصد)		تغییرات سالانه واردات (درصد)	
۲۰۰۵-۲۰۱۲	۱۱	۲۰۰۵-۲۰۱۲	۱۱
۲۰۱۱	۱۸	۲۰۱۱	۳۰
۲۰۱۲	۱۳	۲۰۱۲	-۲
به تفکیک مهم ترین مقصد		به تفکیک مهم ترین مبدا	
اتحادیه اروپا (۲۷)	۳۹,۵	اتحادیه اروپا (۲۷)	۳۷,۰
عراق	۷,۱	روسیه	۱۱,۳
ایران	۶,۵	چین	۹,۰
امارات متحده عربی	۵,۴	ایالات متحده امریکا	۶,۰
روسیه	۴,۴	ایران	۵,۱

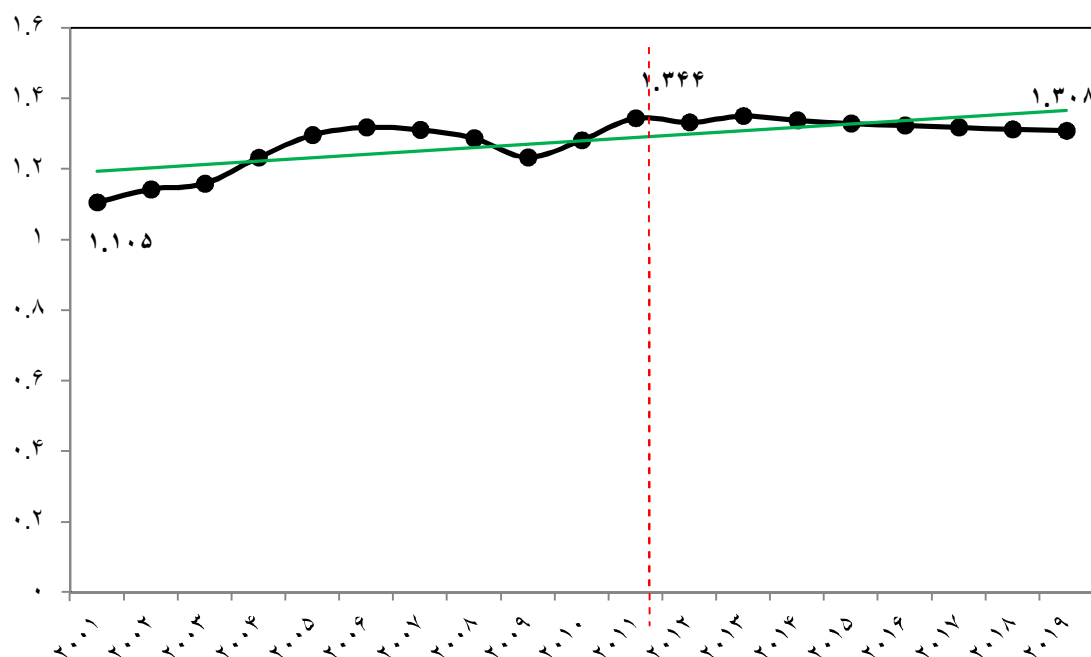
منبع: سازمان تجارت جهانی

پیش بینی تولید ناخالص داخلی ترکیه از نگاه صندوق بین المللی پول

با توجه به پیش بینی های صندوق بین المللی پول، سهم ترکیه از اقتصاد جهانی طی سال های آینده حدود ۱,۳ درصد خواهد بود. با توجه به نمودار ۱۸، سهم تولید ناخالص داخلی این کشور از سال ۲۰۰۱ تا کنون روند صعودی داشته است.

معاونت بررسی های اقتصادی

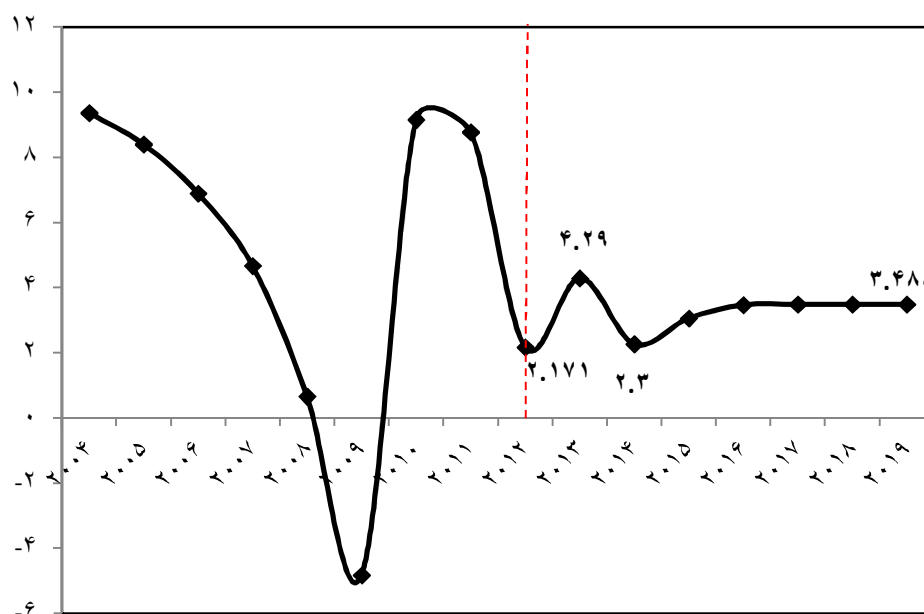
نمودار ۱۸- پیش بینی سهم تولید ناخالص داخلی ترکیه از کل جهان بر حسب قدرت برابری خرید (درصد)

منبع: صندوق بین المللی پول

صندوق بین المللی پول در گزارشات خود روند صعودی رشد تولید ناخالص داخلی واقعی را در کشور ترکیه طی سال های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹ پیش بینی کرده است. بر این اساس، رشد اقتصادی ترکیه در سال ۲۰۱۹، ۳.۴۸ درصد پیش بینی می شود.

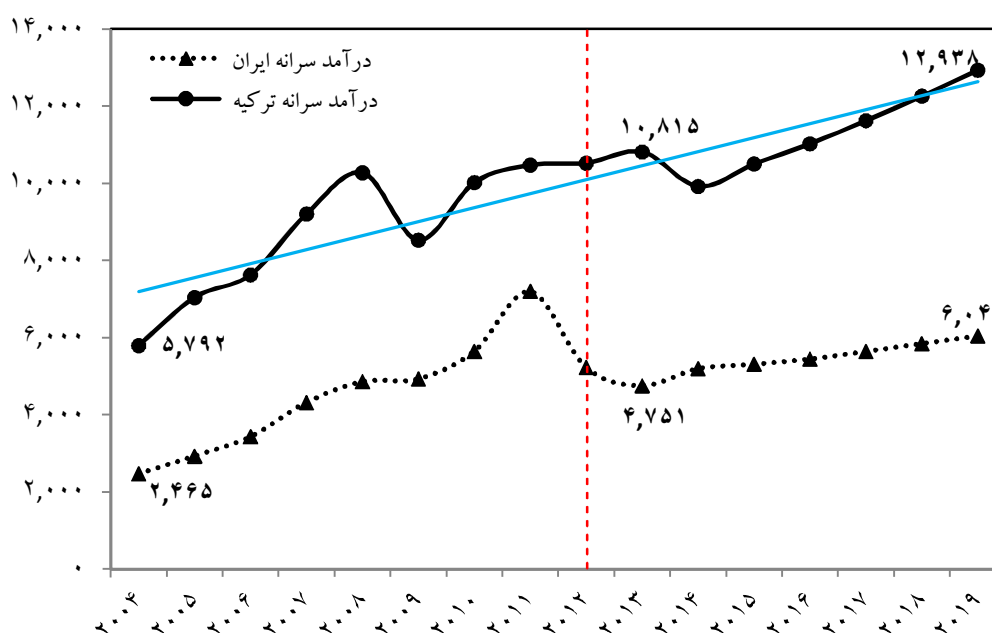
نمودار ۱۹- رشد تولید ناخالص داخلی واقعی ترکیه طی سال های ۲۰۰۴-۲۰۱۹ (درصد)

منبع: صندوق بین المللی پول

صندوق بین المللی پول درآمد سرانه کشور ترکیه را در سال ۲۰۱۳ معادل ۱۰ هزار و ۸۱۵ دلار تخمین زده است. بر مبنای پیش بینی های صندوق بین المللی پول، درآمد سرانه در ترکیه طی سال های آتی روند افزایشی خواهد داشت و به ۱۲ هزار و ۹۳۷ دلار در سال ۲۰۱۹ خواهد رسید. این موضوع در حالی است که درآمد سرانه ایران در سال ۲۰۱۹، ۶۰۴۲ دلار پیش بینی می شود. بر این اساس، درآمد سرانه ترکیه در سال ۲۰۱۹، حدود ۲ برابر درآمد سرانه ایران خواهد بود. نمودار زیر روند مقایسه ای درآمد سرانه کشورهای ترکیه و ایران را طی سال های ۲۰۱۹-۲۰۰۴ نشان می دهد.

نمودار ۲۰ - درآمد سرانه ترکیه و ایران طی سال های ۲۰۱۹-۲۰۰۴ (دلار)

منبع: صندوق بین المللی پول

علاوه بر موارد فوق، آمارهای صندوق بین المللی پول، بیانگر نرخ تورم ۷,۴۹ درصدی ترکیه کشور در سال ۲۰۱۳ است. بنابر پیش بینی های انجام شده، این نرخ در سال ۲۰۱۴ به ۶,۵۲ درصد خواهد رسید و تا پایان سال ۲۰۱۹ روند نسبتاً ثابتی را تجربه خواهد کرد. بر این اساس، نرخ تورم ترکیه از سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ تقریباً ۶ درصد خواهد بود.

محیط تجاری ترکیه از نگاه بانک جهانی

کشور ترکیه توانسته رتبه شاخص سهولت کسب و کار خود را طی سال های اخیر از ۷۲ به ۶۹ (در میان ۱۸۹ کشور جهان) ارتقا دهد و فاصله اش تا اقتصادهای پیشرو ۱,۲۵ درصد بهبود یابد. بر اساس گزارش سهولت کسب و کار بانک جهانی سال ۲۰۱۴، ترکیه از نظر معیار حمایت از سرمایه گذاران در میان ۱۸۹ کشور

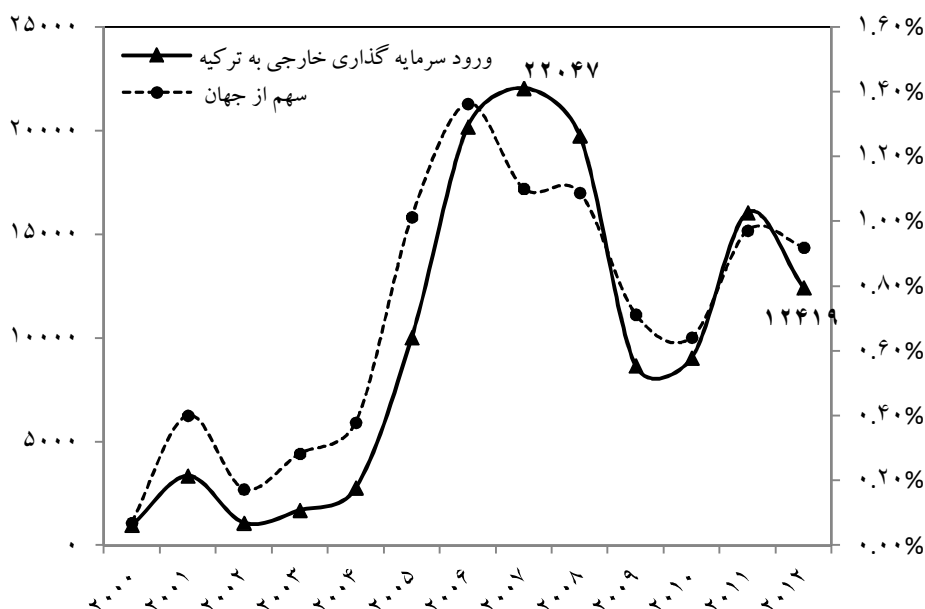
معاونت بررسی های اقتصادی

جهان رتبه ۳۴ را به خود اختصاص داده است. بر مبنای گزارش فوق، ایران در جایگاه ۱۵۲ در میان کشورهای جهان قرار گرفته است.

وضعیت سرمایه گذاری خارجی در ترکیه

بر اساس آمارهای سازمان بین المللی آنکتاد، جریان سرمایه گذاری خارجی ورودی به ترکیه طی سال ۲۰۱۲ معادل ۱۲,۴ میلیارد دلار بوده است. این مقدار حدود ۱ درصد از کل سرمایه گذاری خارجی ورودی در جهان را تشکیل می دهد. مقادیر مربوط به این شاخص طی سال های ۲۰۰۰-۲۰۱۲ در نمودار زیر نشان داده شده است.

نمودار ۲۱- سرمایه گذاری خارجی ورودی به ترکیه و سهم آن از کل سرمایه گذاری خارجی ورودی در جهان (میلیون دلار)

با توجه به نمودار فوق، میزان جذب سرمایه گذاری خارجی در ترکیه طی سال ۲۰۰۷ به بیش از ۲۲ میلیارد دلار رسیده است. طی سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ بیشترین میزان جذب سرمایه گذاری در این سال روی داده است.

وضعیت صادرات ایران به ترکیه

بر اساس آمارهای ارائه شده از سوی گمرک جمهوری اسلامی ایران، صادرات کالایی ایران به ترکیه طی بازه زمانی ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۲، تقریباً ۲۸ برابر شده و به حدود ۱,۶۳ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ رسیده است. کشور ترکیه در سال های ۹۱ و ۹۲، ششمین شریک تجاری ایران محسوب می شود. صادرات ایران به ترکیه طی سال های مذکور، ۶ درصد از مجموع صادرات کشور را در بر می گیرد.

ترکیب واردات کالا در ترکیه

بر اساس آمارهای سازمان تجارت جهانی، در میان محصولات وارداتی کشور ترکیه، واردات محصولات صنعتی (از نظر تقسیم بندی واردات کالا به محصولات کشاورزی، سوخت و مواد معدنی، محصولات صنعتی) بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است، به طوری که در سال ۲۰۱۲، ۶۱ درصد از واردات این کشور را محصولات صنعتی تشکیل می دهد. واردات این محصولات طی سال های ۲۰۰۵-۲۰۱۲، حدود ۷۰ درصد رشد داشته است. در میان محصولات صنعتی ترکیه به نظر می رسد بالاترین سهم به تجهیزات حمل و نقل و ماشین آلات با ۶۱,۶ میلیارد دلار واردات در سال ۲۰۱۲ تعلق دارد.

ترکیب واردات خدمات تجاری در ترکیه

مجموع ارزش واردات خدمات تجاری کشور ترکیه در سال ۲۰۱۳ تقریباً معادل ۲۲,۲۶ میلیارد دلار بوده است. خدمات حمل و نقل بالاترین سهم را در میان خدمات تجاری طی سال های ۲۰۰۸-۲۰۱۳ در بر می گیرد؛ به طوری که در سال ۲۰۱۳ حدود ۹,۶ میلیارد دلار از واردات خدمات این کشور در زمینه حمل و نقل انجام شده است. با توجه به ارقامی که به وسیله سازمان تجارت جهانی در دسترس قرار گرفته است، خدمات جهانگردی، بیمه و مالی نیز پس از حمل و نقل به ترتیب حدود ۵,۷ و ۱,۳ میلیارد دلار از واردات خدمات ترکیه را در سال ۲۰۱۳ در بر می گیرند.

سهم ایران از واردات ترکیه

بنابر گزارشات سازمان تجارت جهانی، ایران هفتمین شریک تجاری ترکیه در سال ۲۰۱۳ محسوب می شود. آمارهای مرکز تجارت بین المللی^۹ نشان می دهد که در این سال حدود ۴ درصد واردات ترکیه از طریق ایران تامین شده است. کشور روسیه با ۱۰ درصد بیشترین سهم را در واردات ترکیه دارد. سهم ایران از واردات ترکیه از سال ۲۰۱۱ تاکنون کاهش یافته است. این مقدار از ۵,۱۷ درصد در سال ۲۰۱۱ به ۴,۱۳ درصد در سال ۲۰۱۳ رسیده است. بر اساس آمارهای مرکز تجارت بین المللی (با احتساب صادرات نفت و گاز)، سوخت های معدنی با کد محصول ۲۷ و پلاستیک و مصنوعات با کد محصول ۳۹، بالاترین سهم را در محصولات صادراتی ایران به ترکیه دارند.

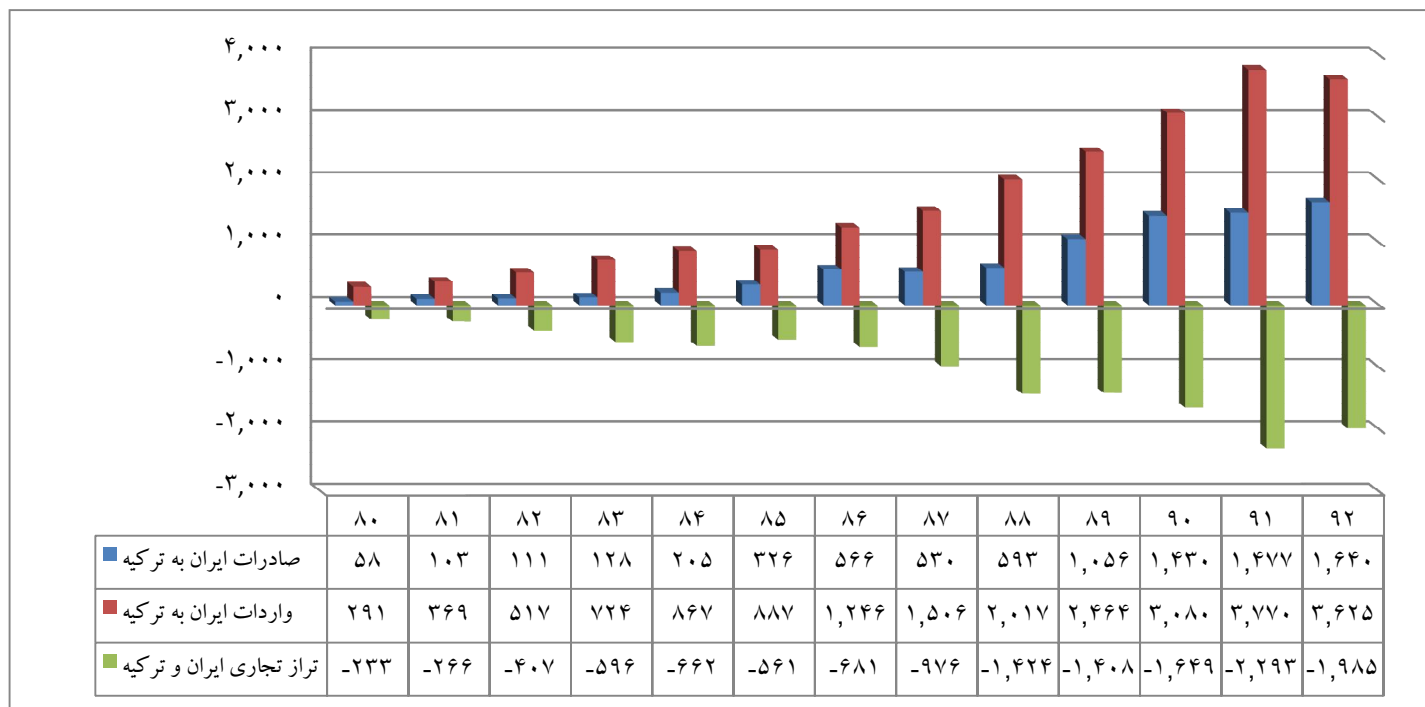
بر اساس گزارش گمرک جمهوری اسلامی ایران، در میان کالاهای صادراتی ایران به ترکیه، پلی اتیلن گرید فیلم باچگالی کمتر از ۹۴٪ به جز نوع پودری (کد تعرفه ۳۹۰۱۱۰۳۹) بالاترین سهم را در میان محصولات صادراتی ایران به ترکیه در سال ۱۳۹۲ به خود اختصاص داده است.

^۹ International Trade Center

تراز تجاری ایران و ترکیه

تراز بازرگانی کالایی ایران و ترکیه با استناد به آمار صادرات و واردات ارائه شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲ در نمودار ۲۲ ارائه شده است.

نمودار ۲۲- ارزش صادرات و واردات و تراز تجاری کالایی ایران و ترکیه طی سال های ۱۳۸۰-۱۳۹۲ (ارقام به میلیون دلار)

مطابق نمودار فوق، طی سال های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۲، همواره تراز تجاری کالایی ایران و ترکیه منفی بوده است. در سال ۱۳۹۲ واردات ایران از ترکیه ۲,۲ برابر صادرات ایران به این کشور بوده است. هر چند به نظر می رسد طی سال های مذکور تراز تجاری ایران با ترکیه بهبود یافته، اما این رقم همچنان در سال ۱۳۹۲ با کسری حدود ۲ میلیارد دلار مواجه بوده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

توصیه های سیاستی در زمینه توسعه روابط اقتصادی ایران با کشورهای همسایه

- ارزیابی دقیق آمارهای تجارت کشورهای مذکور به تفکیک کالاها و خدمات و شناسایی پتانسیل های تنوع بخشی به صادرات کالا و خدمات به کشورهای مذکور.
- بررسی عملکرد و اثر بخشی تفاهم نامه های منعقد شده بین ایران و کشورهای مذکور در زمینه توسعه تجارت کشور و اصلاح آنها در جهت تامین منافع اقتصادی و تجاری کشور.
- تقویت حوزه دیپلماسی خارجی در زمینه توسعه روابط اقتصادی با کشورهای همسایه و رفع موانع سرمایه گذاران و تجار ایرانی.
- افزایش تعداد کالاهای مشمول تجارت ترجیحی و تخفیفات تعرفه ای در مبادله با کشورهای همسایه
- بررسی زمینه برقراری موافقت نامه تجارت آزاد بین ایران و کشورهای مذکور با توجه به حجم بالای تراز بازرگانی مثبت ایران.
- ممانعت از دخالت های غیر منطقی حاکمیت از حیث اقتصاد سیاسی در زمینه ایجاد محدودیت در فعالیت های سرمایه گذاری و تجارت بخش خصوصی در کشورهای مذکور.
- شرکت فعال و حضور توانمند بخش خصوصی واقعی در بازارهای کشورهای همسایه با رویکرد ارجحیت دادن به کسب منافع پایدار در بازارهای صادراتی مذکور به جای منافع بالای موقتی.
- ایجاد زمینه های سرمایه گذاری خارجی با تاکید بر سرمایه گذاری در بخش خدمات در کشورهای همسایه

تهیه و تنظیم: عاطفه قاسمیان

خرداد ۱۳۹۳

منابع:

۱. Doing business^{۲۰۱۴}, Economy Profile: Iraq.
۲. Doing business^{۲۰۱۴}, Economy Profile: Afghanistan.
۳. <http://fa.tpo.ir/> (پورتال سازمان توسعه تجارت ایران)
۴. <http://www.irica.gov.ir> (گمرک جمهوری اسلامی ایران)
۵. <http://www.imf.org> (صندوق بین المللی پول)
۶. <http://www.trademap.org> (مرکز تجارت بین المللی)
۷. <http://www.tccim.ir> (اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران)
۸. <http://www.wto.org> (سازمان تجارت جهانی)
۹. <http://unctad.org/en/pages/Statistics.aspx>